

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 28/2014 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Itämeren lohikanta)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 16 päivänä tammikuuta 2015 lähettänyt jatkokirjelmän 1. MMM 14.01.2015 asiassa U 53/2011 vp ympäristövaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

- kalatalousneuvos Risto Lampinen ja kalatalousylitarkastaja Heikki Lehtinen, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Rainer Lahti, ympäristöministeriö.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon YmVL 14/2011 vp — U 53/2011 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 12 päivänä elokuuta 2011 asetusehdotuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle KOM(2011) 470 Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Neuvostossa ehdotuksesta on käyty alustava keskustelu. Euroopan parlamentti on saattanut ensimmäisen lukemisensa päätökseensä.

Kaikkien Euroopan komission hoitosuunnitelmaehdotusten käsittelyä EU:ssa ovat viivästyttäneet komission, neuvoston ja Euroopan parlamentin välinen toimivaltakiista koskien artiklaa 43 sopimuksessa Euroopan unionin toiminnasta (SEUT). Asiassa odotetaan tuomioistuinten ratkaisua. Kiistan osapuolet ovat samanaikaisesti käyneet toimielinten välisessä työryh-

mässä keskustelua artikla 43 tulkinnasta ja osapuolet ovat löytäneet asiasta yhteisen näkemyksen.

Komission ehdotuksen tavoitteena on Itämeren luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestävästä enimmäistuoton periaatteen mukaisesti. Tavoitteena on myös lohikantojen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen. Itämeren lohikantojen hoitosuunnitelmaa olisi tarkoitus soveltaa kaupalliseen kalastukseen Itämeressä ja Itämereen laskevissa joissa. Suunnitelmaa sovellettaisiin myös kalastusopastointia harjoittaviin yrityksiin niiden tarjotessa virkistyskalastuspalveluja Itämerellä. Ehdotus ei koske muuta virkistyskalastustoimintaa merialueella. Ehdotuksessa esitetään mahdollisuutta tiettyjen edellytysten täytyessä säädellä jokikalastusta EU:n

säädöksillä. Ehdotus koskee myös lohi-istutuksia. Komission ehdotus koskee mm. luonnonlohikantojen tavoitetasoja, TAC:n tasojen määrittämistä luonnonlohijoissa ja merellä, kalastuskuolevuusarvojen määrittämistä, kalastusoppaiden lohisaaliiden laskemista osaksi kansallisia lohikiintiöitä, lohi-istutusten rajoittamista, lohen kalastuksen säätelyä, kalastuksen valvontaa ja raportointia. Euroopan parlamentti on esittänyt muutoksia komission ehdotukseen koskien mm. ehdotuksen soveltamisalaa, kalastuksen valvontaa, lohen vaelluspoikastuotantotavoitteita ja lohen rasvaeväleikkausta. Vuoden 2015 Itämeren suurinta sallittua saalista (TAC) ja kiintiöitä päätettäessä Itämeren jäsenmaat esittivät yhteisen lausuman toiveenaan saada Kansainväliseltä merentutkimusneuvostolta (ICES) tieteellinen neuvonanto koskien mm. toimenpiteitä heikkojen lohikantojen elvyttämiseksi ja lohen kalastuksen erilaisista säätelyvaihtoehdoista. Euroopan komissio on esittänyt toiveenaan Suomelle ja Ruotsille haluavansa näiden maiden yhdessä yrittävän löytää malli lohen monivuotiseksi suunnitelmaksi ottaen huomioon EU:n kalastuspolitiikan reformin vaikutukset kuten alueellistamisen. Suomi tulee käymään keskusteluja Ruotsin sekä muiden Itämeren jäsenmaiden kanssa mm. Itämeren kalastusfoorumissa BALTFISH:ssa ja informoimaan näistä keskusteluista eduskuntaa. EU:n puheenjohtajamaana on keväällä 2015 Latvia. Latvia tulee aloittamaan keskustelut komission ehdotuksesta neuvoston ja Euroopan parlamentin asetukseksi koskien Itämeren turska-, silakka- ja kilohailikantoja ja näitä hyödyntäviä kalastuksia. Latvia ei ole ilmaissut aikomuksiaan Itämeren lohta koskevaa suunnitelman osalta, mutta on mahdollista, että keskustelu alkaa keväällä 2015.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston yleisenä tavoitteena on edistää lohikantojen suojeluun ja kestävään kalastukseen tähtääviä tarkoituksenmukaisia ja kustannustehokkaita toimia EU:n tasolla ottaen huomioon tieteelliset ja muut neuvot sekä niihin liittyvät epävarmuustekijät. Valtioneuvosto katsoo, että EU:n tasolla tulisi säätää vain sellaisis-

ta asioista joista se on perusteltua ja välttämättömä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Valtioneuvoston tavoitteena on, että Itämeren lohikantojen monivuotinen suunnitelma tukee ja ei vaikeuta kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian tai kalatiestrategian tarkoituksenmukaista, tavoitteellista ja tehokasta toimeenpanoa.

Komission ehdotus ja Euroopan parlamentin kanta ehdotukseen sisältävät lukuisia ongelma-kohtia, jotka liittyvät mm. toimivallan muutoksiin, ehdotuksen soveltamisalaan, aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan sekä kustannuksiin. Valtioneuvosto suhtautuu kielteisesti ehdotuksen sellaisiin kohtiin tai muutosesityksiin, jotka tarpeettomasti lisäävät kustannuksia tai hallinnollista taakkaa.

Kalastuspolitiikan reformi on lisännyt EU:n jäsenmaiden alueellisia osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia kalastuspolitiikan toteuttamiseen ja alueellisen EU:n lainsäädännön laatimiseen. Itämeren jäsenmaiden yhteinen kalastusfoorumi BALTFISH voi laatia yhteisiä suosituksia, joiden pohjalta komissio laatii lainsäädäntöehdotuksia. Suositusten anto edellyttää jäsenmaiden yksimielisyyttä, joten Suomen tavoitteiden kannalta ei-toivottujen säädösten syntyminen alueellistamisenmenettelyssä voidaan estää. Valtioneuvosto kannattaa alueellistamisen soveltamista laajalti ottaen huomioon edellä kuvatut yleiset tavoitteet ja jäljempänä kuvatuin poikkeuksin. Valtioneuvosto vastustaa kuitenkin komission ehdotuksessa esitettyjen laajan, täsmentämättömän ja ajallisesti rajattoman delegoidun säädösvallan antamisen mahdollisuutta ja tulee jatkamaan keskusteluja neuvostossa ja komission kanssa myös tältä osin.

EU:n komission ehdotus on eräiltä osin edelleen epäselvä. Käydyt alustavat keskustelut neuvostossa eivät ole olleet riittäviä selventämään komission ehdotuksen yksityiskohtia tai niiden merkitystä. Valtioneuvosto tulee edelleen jatkamaan keskusteluja komission kanssa mm. ehdotuksen vaikutuksista suhteelliseen vakauteen siirryttäessä Itämerellä kahdesta TAC:sta yhteen TAC:n ja artiklan 13 (palautusistutukset) liittyvistä kriteereistä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta viittaa aikaisempaan lausuntoonsa (YmVL 14/2011 vp — U 53/2011 vp) ja toteaa, että vuoden 2011 jälkeen sekä EU:n että kansallisessa lohipolitiikassa on tapahtunut edistymistä. Valiokunta pitää valmisteilla olevaa EU:n asetusehdotusta Itämeren lohikannan monivuotisesta hoitosuunnitelmasta erittäin tärkeänä ja katsoo, että se tulisi saada valmiiksi mahdollisimman nopeasti. Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätökset kansallisen kalatiestrategian sekä lohi- ja meritaimenstrategian 2020 toteuttamisesta, joissa kummassakin asiassa on löydetty kansallinen yhteisymmärrys. Valiokunta korostaa sitä, että näiden kansallisten strategioiden keskeiset tavoitteet tulee pyrkiä sisällyttämään myös EU:n lohenhoitosuunnitelmaan.

Valiokunta toteaa, että Kansainvälinen merentutkimusneuvosto (ICES) on ilmaissut huolensa Itämeren lohikantojen tilasta ja geneettisestä monimuotoisuudesta sekä tieteellisissä lausunnoissaan todennut, että eräät Itämeren jokien lohikannat ovat turvallisten biologisten rajojen alapuolella. Myös Itämeren suojelukomissio (HELCOM) on kiinnittänyt huomiota Itämeren lohikantojen tilaan, ja Itämeren toimintaohjelmaan (Baltic Sea Action Plan) on sisällytetty useita lohensuojeluun liittyviä toimia. Itämeren pohjoisosien lohikannat ovat vahvistuneet vuodesta 2012 lähtien, jolloin jokeen nousseiden emokalojen määrät alkoivat kasvaa Pohjanlahden lohijoissa. Tällä hetkellä arvio lohikantojen tilan kehityksestä on positiivinen, ja ero on merkittävä verrattuna syksyyn 2011, jolloin Itämeren monivuotisesta lohenhoitosuunnitelmaa viimeksi tarkasteltiin. Valiokunta kuitenkin toteaa myös, että eteläisellä Itämerellä on edelleen useita heikossa tilassa olevia lohikantoja.

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES tarkasteli vuonna 2014 niitä tekijöitä, jotka estävät tai hidastavat Itämeren heikkojen lohikantojen vahvistumista. Tarkastelun kohteena olivat paikallinen kalastus sekä lisääntymisalueiden laatu- ja tekijät. Yksittäistä yhteistä tekijää ei ollut, vaan elpymisen esteet vaihtelivat riip-

puen merialueesta ja joesta. ICES suosittelee jokikohtaisten toimenpideohjelmien laatimista. Valiokunta pitää tärkeänä, että Itämeren lohikannan monivuotisesta hoitosuunnitelmasta neuvoteltaessa luodaan kannustimia jäsenvaltioille käyttää olemassa olevia rahoitusinstrumentteja jokikohtaisten toimenpideohjelmien laatimiseksi ja toteuttamiseksi. Etenkin Baltian maiden lukuisiin pieniin luonnonlohijokiin tarvittaisiin ajantasaiset toimenpideohjelmat.

Valtioneuvoston pyrkimys vähentää sekakantakalastusta Itämeren pääaltaalla on kannatettava kehityssuunta. Valiokunta korostaa tarvetta tiukentaa nopealla aikataululla avomerikalastuksena tapahtuvan siimakalastuksen säätelyä Itämeren eteläosissa. Ajosiimapyynti on tyypillisesti valikoimaton lohien pyyntimuoto, joka mitan täyttävien, vahvoista lohikannoista peräisin olevien lohien lisäksi kohdistuu myös alamittaisiin lohiin ja uhanalaisiin lohikantoihin. EU:n lohikantojen hoitosuunnitelman osalta valiokunta painottaa EU:n kalastuspolitiikan poisheittokielloa koskevaa keskeistä periaatetta. Poisheittokiellon tavoitteena on ei-toivotun saaliin, kuten alamittaisten kalojen tai väärää lajia tai kantaa olevien kalojen saaliiksi joutumisen välttäminen parantamalla pyydysten valikoivuutta ja luopumalla valikoimattomista pyyntitavoista. Ajosiimakalastus on sekakantakalastusta ja kohdistuu myös eteläisen Itämeren heikkoihin lohikantoihin, joten poisheittokiellon tavoitteiden toteuttamiseksi sitä pitää vähentää. Valiokunta katsoo lisäksi, että hoitosuunnitelman tavoitteena tulee olla pohjoisen vahvempien ja etelän heikompien lohikantojen pyyntialueiden erottaminen, jotta voidaan paremmin määrittää lohikantojen kestävyuden mukaiset pyyntikiintiöt.

Euroopan parlamentti esittää EU:n lohenhoitosuunnitelmaan liittyen velvoiteistutusten lopettamista, jolloin vain tuki-istutukset sallittaisiin. Valiokunta katsoo valtioneuvoston kannan mukaisesti, että nykyisiä vesi- ja ympäristölainsäädännön perusteella määrättyjä lohien velvoiteistutuksia ei tule lopettaa. Velvoiteistutusten poikasmääriä voidaan kuitenkin hallitusti tarkis-

taa kansallisen lohistrategian tavoitteiden mukaisesti. Osa kalastamatta jäävistä istutuslohistoista saattaa eksyä luonnonkantajokiin ja mahdollisesti haitata niissä luonnonvaraisten lohikantojen lisääntymistä ja aiheuttaa ongelmia monimuotoisuuden säilyttämiselle. Eksykkien vaikutuksia luonnonlohikantoihin tulee seurata, jotta mahdolliset geneettiset haitat voidaan torjua. Istutusten tarkistamisesta mahdollisesti säästyneet varat tulee käyttää vaelluskalojen luontaisesta lisääntymisestä tukeviin toimenpiteisiin, kuten kalateiden rakentamiseen ja jokialuekunnostuksiin.

Valiokunta toteaa, että vapaa-ajankalastuksen lohisaaliiden määriä koskevat tiedot eivät ole tällä hetkellä riittäviä, vaikkakaan esimerkiksi Itämeren pääaltaan vetouistelusaaliit eivät

ole nykytietojen mukaan kovin suuria. Vetouistelun suosio eteläisellä Itämerellä on ollut kuitenkin kasvussa, joten on perusteltua seurata myös sen saaliita. Muun kuin ammattikalastuksen lohta koskevaa tilastointia tulee parantaa, jotta voidaan paremmin arvioida Itämerellä tapahtuvaa kalastusta kokonaisuutena. Monivuotisen hoitosuunnitelman tulee luoda yleiset tavoitteet vapaa-ajankalastuksenkin saaliin seurantaan.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
jäs. Tarja Filatov /sd
Christina Gestrin /r
Antti Kaikkonen /kesk
Pauli Kiuru /kok
Jukka Kärnä /sd
Jari Lindström /ps
Eeva-Maria Maijala /kesk

Tapani Mäkinen /kok
Martti Mölsä /ps
Sari Palm /kd
Raimo Piirainen /sd
Johanna Sumuvuori /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk
vjäs. Maarit Feldt-Ranta /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.